

Overzicht van stemmingen in de Tweede Kamer

afdeling **Inhoudelijke Ondersteuning**

aan De leden van de vaste commissie voor
Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Datum 18 juli 2011

Betreffende wetsvoorstel:

31571

Voorstel van wet van het lid Thieme tot wijziging van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren in verband met het invoeren van een verplichte voorafgaande bedwelming bij ritueel slachten

Eindstemming wetsvoorstel

Het wetsvoorstel is op 28 juni 2011 na hoofdelijke stemming met 116 tegen 30 stemmen aangenomen door de Tweede Kamer.

Voor: Van den Besselaar, Blok, De Boer, Van Bommel, Bontes, Bosma, Bosman, Bouwmeester, Braakhuis, Brinkman, Ten Broeke, Van der Burg, De Caluwé, Cohen, Van Dam, Van Dekken, Dezentjé Hamming-Bluemink, Dibi, Tony van Dijck, Jasper van Dijk, Dijkhoff, Dijkstra, Dijsselbloem, Dijkers, Dille, Driessen, El Fassed, Elias, Elissen, Fritsma, Van Gent, Gerbrands, Van Gerven, Gesthuizen, Grashoff, Graus, Groot, Hachchi, Van der Ham, Hamer, Harbers, Heijnen, Helder, Hennis-Plasschaert, Hernandez, Hilkens, Houwers, Huizing, Irrgang, Jacobi, Paulus Jansen, De Jong, Karabulut, Klaver, Van Klaveren, Klijnsma, Kooiman, Koolmees, Koşer Kaya, Kuiken, Leegte, Leijten, De Liefde, Lodders, Lucas-Smeerdijk, Lucassen, Marcouch, Van Miltenburg, Monasch, De Mos, Mulder, Neppérus, Van Nieuwenhuizen-Wijbenga, Ouwehand, Pechtold, Plasterk, Van Raak, Recourt, Roemer, De Roon, Samsom, Sap, Schaart, Schouw, Smeets, Smits, Snijder-Hazelhoff, Spekman, Van der Steur, Straus, Taverne, Thieme, Timmermans, Van Tongeren, Ulenbelt, Van der Veen, Van Veldhoven, Venrooy-van Ark, Verbeet, Verhoeven, Vermeij, Van Vliet, Voortman, Wilders, De

Amendementen zijn in volgorde van stemming - op artikelnummer - weergegeven: allereerst de aangenomen en/of overgenomen amendementen, vervolgens de verworpen of ingetrokken amendementen en tenslotte eventuele moties. Vervangen amendementen zijn d.m.v. een → aangegeven: bijv. 7 → 8 → **20**. Amendement nr. 7 is vervangen door amendement nr. 8, dat op zijn beurt vervangen is door amendement nr. 20. De vette notatie van het stuknummer geeft aan dat dit het definitieve amendement is. De stemmingslijsten worden gemaakt op basis van de ongecorrigeerde draad van de vergadering.

Datum 18 juli 2011

blad 2

Wit, Ziengs, Agema, Aptroot, Arib, Azmani, Bashir, Van Beek, Beertema, Van Bommel en Berndsen

Tegen: Biskop, Blanksma-van den Heuvel, Van Bochove, Bruins Slot, Çelik, Çörüz, Dijkgraaf, Eijssink, Ferrier, Van Haersma Buma, Haverkamp, Van Hijum, Jadnanansing, Koopmans, Koppejan, Kortenoeven, Omtzigt, Ormel, Ortega-Martijn, Schouten, Slob, Smilde, Van der Staaij, Sterk, Van Toorenburg, Uitslag, Verburg, Voordewind, Van der Werf en Wiegman-van Meppelen Scheppink

Aangenomen en overgenomen amendementen

Diverse artikelen

12 → 18 → **19** (Van Veldhoven c.s.)

Dit amendement beoogt de wet te verbeteren door niet alleen de plicht om voorafgaand te bedwelmen maar ook het daarmee beoogde doel in de wet vast te leggen. Het beoogde doel is dat dieren bij rituele slacht niet meer in het dierenwelzijn worden aangetast dan bij de reguliere slacht met voorafgaande bedwelming. Dit amendement regelt dat indien hetzelfde doel aantoonbaar ook op een andere manier kan worden bereikt, ontheffing kan worden verkregen van de algemene regel dat dieren voorafgaand bedwelmd dienen te worden. Te denken valt aan methoden waarbij de bedwelming strikt genomen niet voorafgaand plaatsvindt of waarbij helemaal geen bedwelming wordt gebruikt. Een ontheffing voor het gebruik van dergelijke methoden kan alleen dan verleend worden als de aanvrager met onafhankelijk vastgesteld bewijs kan aantonen dat de te slachten dieren bij gebruik van de methode niet meer in het dierenwelzijn worden aangetast dan bij de reguliere slacht met voorafgaande bedwelming. De indieners tekenen daarbij aan dat dit bewijs voor het gehele slachtproces moet worden geleverd, dus zowel de voorbereidende handelingen als fixatie en kanteling, als de slacht zelf, alsook de snelheid waarmee het dier zijn bewustzijn verliest. Op al deze facetten mag het dier niet meer in zijn welzijn worden aangetast dan bij de reguliere slacht met voorafgaande bedwelming.

Het Europees Verdrag geeft in artikel 9 eenieder het recht zijn leven volgens eigen geloof of overtuiging vorm te geven, maar biedt in het tweede lid de ruimte aan staten beperkingen te stellen aan dit recht. Het recht is dus niet absoluut. De indieners zijn ervan overtuigd dat bescherming van het welzijn van dieren een geoorloofde beperking is. Een dergelijke beperking dient echter ook getoetst te worden op subsidiariteit en proportionaliteit. De indieners menen dat de wet met aanneming van het amendement beter voldoet aan die voorwaarden. Immers, het recht om te slachten naar eigen (godsdienstige) overtuiging is vrij, mits daarmee dierenwelzijn niet meer wordt benadeeld dan bij slacht op basis van de normale wettelijke voorschriften die de wetgever hanteert om dieren onnodige aantasting van dierenwelzijn te besparen.

Door te stellen dat de slachtmethode waarvoor ontheffing wordt aangevraagd niet meer aantasting van het dierenwelzijn mag veroorzaken dan bij de reguliere slacht met voorafgaande bedwelming, wordt gelijkwaardig dierenwelzijn gegarandeerd maar wordt ook recht gedaan aan het bijzondere gewicht van het recht op vrijheid van godsdienst. Het amendement neemt daartoe zowel in de Gezondheids- en Welzijnswet Dieren (GWWD) als in de nieuwe Wet Dieren, die de GWWD moet gaan vervangen, de bepaling op dat ontheffing kan worden verleend door de minister om op een andere wijze te slachten dan

Datum 18 juli 2011

blad 3

in de regels van de wet is voorgeschreven, mits de aanvrager met onafhankelijk vastgesteld bewijs kan aantonen dat het welzijn van dieren daardoor niet in grotere mate wordt benadeeld dan bij de reguliere slacht met voorafgaande bedwelming, verwaarloosbare verschillen daargelaten.

Het in het amendement genoemd onafhankelijk vastgestelde bewijs moet op dezelfde wijze als bij de beoordeling van methoden voor de reguliere slacht met voorafgaande bedwelming zijn, bijvoorbeeld door de European Food Safety Authority (EFSA). In de algemene maatregel van bestuur kan onderscheid gemaakt worden tussen verschillende diersoorten en kunnen nieuwe technologische ontwikkelingen en wetenschappelijke inzichten eenvoudig worden verwerkt.

Ook regelt dit amendement dat in de algemene maatregel van bestuur die regels stelt aan het ritueel slachten voorschriften kunnen worden opgenomen over de bij het slachten te volgen handelswijze.

Daaronder is voor de rituele slacht die niet onder een tot ontheffing plaatsvindt (artikel 2.10, vierde lid) in elk geval begrepen de wijze waarop dieren voorafgaand dienen te worden bedwelmd. Dat geeft geloofsgemeenschappen de ruimte om met het kabinet in overleg te gaan over verdovingsmethoden die voor hen passend zijn binnen de eigen geloofsovertuiging. Centraal staat daarbij uiteraard dat de verdovingsmethode wel effectief moet zijn gedurende het hele slachtproces totdat de dood is ingetreden.

Bij algemene maatregel van bestuur moeten regels worden gesteld op welke wijze en op basis van welke criteria een ontheffing kan worden aangevraagd en verleend.

In de AMvB kan daarnaast worden opgenomen dat indien op aanvraag ontheffing is verkregen voor de plicht tot voorafgaande bedwelming, in het besluit tot het verlenen van ontheffing wordt opgenomen op welke wijze het mogelijk is om zonder voorafgaande verdoving of zonder verdoving ritueel te slachten.

Samenvattend beoogt het amendement een actieve uitnodiging te doen aan geloofsgemeenschappen om te zoeken naar slacht- en verdovingsmethoden die voor hen passend zijn binnen de eigen geloofsovertuiging en die onnodig aantasting van dierenwelzijn vermijden. De bevoegde bewindspersoon krijgt middels dit amendement de bevoegdheid om die slacht- en verdovingsmethoden te beoordelen op basis van, bij algemene maatregel van bestuur, vooraf vastgestelde criteria voor het verlenen van een ontheffing op het verbod om te slachten zonder voorafgaande bedwelming. Onder die criteria valt in ieder geval de beoordeling van het wetenschappelijke gehalte van het bewijs door daartoe ook voor de reguliere slacht geëigende kanalen.

Daarmee ontstaat de mogelijkheid om in afwijking van het generieke verbod op slacht zonder voorafgaande bedwelming, per geval beoordeeld, recht te doen aan voortschrijdende technologische ontwikkelingen en religieuze inzichten alsmede aan het bijzondere gewicht van de vrijheid van godsdienst en uiteenlopende godsdienstige overtuigingen van groepen binnen onze samenleving, binnen het gegeven van dierenwelzijn dat gelijkwaardig is aan dat bij reguliere slacht met voorafgaande bedwelming.

Aangenomen na hoofdelijke stemming met 79 tegen 67 stemmen

Voor: De Boer, Bosman, Bouwmeester, Braakhuis, Ten Broeke, Van der Burg, De Caluwé, Çelik, Cohen, Van Dam, Van Dekken, Dezentjé Hamming-Bluemink, Dibi, Dijkhoff, Dijkstra, Dijsselbloem, Dijkers, Eijssink, El Fassed, Elias, Van Gent, Grashoff, Groot, Hachchi, Van der Ham, Hamer, Harbers, Heijnen, Hennis-

Datum 18 juli 2011

blad 4

Plasschaert, Hilkens, Houwers, Huizing, Jacobi, Jadnanansing, Klaver, Klijsma, Koolmees, Koşer Kaya, Kuiken, Leegte, De Liefde, Lodders, Lucas-Smeerdijk, Marcouch, Van Miltenburg, Monasch, Mulder, Neppérus, Van Nieuwenhuizen-Wijbenga, Pechtold, Plasterk, Recourt, Samsom, Sap, Schaart, Schouw, Smeets, Snijder-Hazelhoff, Spekman, Van der Steur, Straus, Taverne, Timmermans, Van Tongeren, Van der Veen, Van Veldhoven, Venrooy-van Ark, Verbeet, Verhoeven, Vermeij, Voortman, Ziengs, Aptroot, Arib, Azmani, Van Beek, Berndsen en Blok

Tegen: Van Bochove, Van Bommel, Bontes, Bosma, Brinkman, Bruins Slot, Çörüz, Tony van Dijck, Jasper van Dijk, Dijkgraaf, Dille, Driessen, Elissen, Ferrier, Fritsma, Gerbrands, Van Gerven, Gesthuizen, Graus, Van Haersma Buma, Haverkamp, Helder, Hernandez, Van Hijum, Irrgang, Paulus Jansen, De Jong, Karabulut, Van Klaveren, Kooiman, Koopmans, Koppejan, Kortenoeven, Leijten, Lucassen, De Mos, Omtzigt, Ormel, Ortega-Martijn, Ouwehand, Van Raak, Roemer, De Roon, Schouten, Slob, Smilde, Smits, Van der Staaij, Sterk, Thieme, Van Toorenborg, Uitslag, Ulenbelt, Verburg, Van Vliet, Voordewind, Van der Werf, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Wilders, De Wit, Agema, Bashir, Beertema, Van Bommel, Van den Besselaar, Biskop en Blanksma-van den Heuvel

Verworpen, ingetrokken en/of vervallen amendementen

Diverse artikelen

11 → **17** (Ormel c.s.)

Het zonder voorafgaande bedwelming slachten van dieren volgens de Israëlitische of Islamitische ritus kan leiden tot aantasting van het dierenwelzijn doordat dieren bij bewustzijn pijn ervaren en doodsangst kunnen ervaren. De Raad van State geeft aan dat onbedwelmd slachten dient te worden beschouwd als een vorm van godsdienstig belijden die valt binnen de reikwijdte van de vrijheid van godsdienst. Een verbod op onbedwelmd slachten is dan ook een beperking van de vrijheid van godsdienst. In het belang van het dierenwelzijn dient het zonder voorafgaande bedwelming slachten van dieren aan strikte voorwaarden te voldoen. Dit amendement geeft aan dat een vergunning benodigd is om dieren zonder voorafgaande bedwelming te doden en verbindt strikte voorwaarden aan deze vergunning. Zo dient het slachtproces onder voortdurende veterinaire controle te staan en moeten slachters aan bekwaamheidseisen voldoen. Het dier dient uiterlijk 45 seconden na het toebrengen van de halssnede het bewustzijn te hebben verloren. Dit kan in de praktijk gecontroleerd worden doordat het dier geen pogingen meer doet zich op te richten uit liggende positie en doordat het dier niet meer zichtbaar reageert op een snelle beweging met de hand in de richting van het oog. De controlerende veterinaire ambtenaar krijgt de bevoegdheid om het dier alsnog direct te bedwelmen als deze ambtenaar van mening is dat het dierenwelzijn wordt aangetast.

Het amendement is er op gericht om de vrijheid van godsdienst in stand te houden en de regelgeving rond het onbedwelmd slachten zodanig aan te scherpen dat er sprake zal zijn van een verbetering van het dierenwelzijn ten opzichte van de huidige situatie.

Verworpen na hoofdelijke stemming met 120 tegen 26 stemmen

Voor: Koopmans, Koppejan, Omtzigt, Ormel, Ortega-Martijn, Schouten, Slob, Smilde, Van der Staaij, Sterk, Van Toorenborg, Uitslag, Verburg, Voordewind, Van

Datum 18 juli 2011

blad 5

der Werf, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Biskop, Blanksma-van den Heuvel, Van Bochove, Bruins Slot, Çörüz, Dijkgraaf, Ferrier, Van Haersma Buma, Haverkamp en Van Hijum

Tegen: Van Klaveren, Klijnsma, Kooiman, Koolmees, Kortenoeven, Koşer Kaya, Kuiken, Leegte, Leijten, De Liefde, Lodders, Lucas-Smeerdijk, Lucassen, Marcouch, Van Miltenburg, Monasch, De Mos, Mulder, Neppéus, Van Nieuwenhuizen-Wijbenga, Ouwehand, Pechtold, Plasterk, Van Raak, Recourt, Roemer, De Roon, Samsom, Sap, Schaart, Schouw, Smeets, Smits, Snijder-Hazelhoff, Spekman, Van der Steur, Straus, Taverne, Thieme, Timmermans, Van Tongeren, Ulenbelt, Van der Veen, Van Veldhoven, Venrooy-van Ark, Verbeet, Verhoeven, Vermeij, Van Vliet, Voortman, Wilders, De Wit, Ziengs, Agema, Aptroot, Arib, Azmani, Bashir, Van Beek, Beertema, Van Bommel, Berndsén, Van den Besselaar, Blok, De Boer, Van Bommel, Bontes, Bosma, Bosman, Bouwmeester, Braakhuis, Brinkman, Ten Broeke, Van der Burg, De Caluwé, Çelik, Cohen, Van Dam, Van Dekken, Dezentjé Hamming-Bluemink, Dibi, Tony van Dijck, Jasper van Dijk, Dijkhoff, Dijksma, Dijkstra, Dijsselbloem, Dijkers, Dille, Driessen, Eijnsink, El Fassed, Elias, Elissen, Fritsma, Van Gent, Gerbrands, Van Gerven, Gesthuizen, Grashoff, Graus, Groot, Hachchi, Van der Ham, Hamer, Harbers, Heijnen, Helder, Hennis-Plasschaert, Hernandez, Hilkens, Houwers, Huizing, Irrgang, Jacobi, Jadnanansing, Paulus Jansen, De Jong, Karabulut en Klaver.

Moties

13 (Van Gerven) over verbieden van kantenboxen

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66 en de PVV

14 (Ouwehand) over een plan van aanpak'

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66 en de PVV

15 (Dibi c.s.) over dierenwelzijn vanaf de geboorte

Verworpen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks en D66

16 (Van Dam c.s.) over extra maatregelen voor dierenwelzijn

Verworpen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks en D66